

**Arhimandrit
Athanasie Mitilinaios,
„Noul Gură de Aur” (1927-2006)**

**OMILII
LA CARTEA
APOCALIPSEI**

Volumul întâi

Traducere din limba engleză:

Sora Magdalena

EDITURA ECUMENIȚA

2019

Cuprins

Prefață	5
Viața Părintelui Athanasie Mitilinaios	11
Omilia I. Introducere la Apocalipsă	15
Omilia a II-a. Apocalipsa 1, 1-3	37
Omilia a III-a. Apocalipsa 1, 1-4	57
Omilia a IV-a. Apocalipsa 1, 4-6	79
Omilia a V-a. Apocalipsa 1, 4-7	95
Omilia a VI-a. Apocalipsa 1, 7-9	113
Omilia a VII-a. Apocalipsa 1, 9-11	133
Omilia a VIII-a. Apocalipsa 1, 11-19	155
Omilia a IX-a. Apocalipsa 1, 20; 2, 2	177
Omilia a X-a. Apocalipsa 2, 4-7	199
Omilia a XI-a. Apocalipsa 2, 7-9	223
Omilia a XII-a. Apocalipsa 2, 9-12	247

Omilia XIII-a. Apocalipsa 2, 12-13.....	267
Omilia a XIV-a. Apocalipsa 2, 13-15.....	287
Omilia a XV-a. Apocalipsa 2, 16-20.....	311
Omilia a XVI-a. Apocalipsa 2, 21-24.....	335
Omilia a XVII-a. Apocalipsa 2, 24.....	359
Omilia a XVIII-a. Apocalipsa 2, 24-25.....	381
Omilia a XIX-a. Apocalipsa 2, 26-29; 3, 1-2.....	405
Omilia a XX-a. Apocalipsa 3, 2-6.....	429
Omilia a XXI-a. Apocalipsa 3, 7-9.....	453
Omilia a XXII-a. Apocalipsa 3, 9-13.....	475
Omilia a XXIII-a. Apocalipsa 3, 14-22.....	497

Distribuție:

S.C. Egumenița S.R.L.

tel./fax: 0236-326.730

e-mail : editura@egumenita.ro

www.egumenita.ro

Omilia I

Introducere la Apocalipsă

12 octombrie 1980

Prin harul Dumnezeului nostru Celui Întreit, am ajuns din nou în luna octombrie, atunci când majoritatea dintre noi ne pregătim pentru iarnă, iar fermierii pregătesc câmpurile de arat. Așa cum agricultorii merg la ogoarele lor pentru a semăna grâul, în același chip și cuvântul lui Dumnezeu trebuie să iasă la iveală și să fie semănat. *Un semănător a ieșit să semene sămânța sa (Luca 8, 5-15)*. Cuvântul lui Dumnezeu nu se ivește la pregătirea sau aratul pământului, ci doar pentru ca acela să fie semănat. Pregătirea terenului este responsabilitatea omului³.

Odată ce auzim cuvântul lui Dumnezeu, felul în care îl auzim și îl percepem, precum și modul în care

³ Un exeget modern afirmă că în vremea Noului Testament, obiceiul era ca întâi să se semene și apoi să se are, acesta fiind, în acest sens, și baza pildei lui Hristos. Am putea spune că ambele variante sunt valabile: semințele cuvintelor/rațiunilor dumnezeiești (care-I vădesc existența și lucrarea) sunt prezente în creație și/sau în firea omului încă de la facerea lumii, rodirea lor depinzând de osteneala omului. Dar Dumnezeu a semănat și direct, rostind cuvintele mântuirii în pământul inimilor pe care le-a întâlnit (*n. red.*).

Aceasta lucrează în viața noastră, depinde întru totul de noi. În orice caz, Semănătorul vine și seamănă în mod constant. Aceasta este ieșirea lui Dumnezeu, o ieșire a iubirii pentru zidirea Lui⁴. Dumnezeu a vrut să fie alături de poporul Său; El a făcut acest lucru prin Întruparea Sa și continuă să vină și să semene cuvântul adevărului Său dumnezeiesc.

Uneori, cuvântul lui Dumnezeu cade pe sol tare și bătătorit, nemuncit și nearat. Din acest motiv, țarina inimii rămâne neschimbată, așa cum se întâmplă cu cel care aude cuvântul lui Dumnezeu, dar nu-l ia în seamă. Cuvântul lui Dumnezeu mai cade și în inimile nestatornice, ale celor care se entuziasmează cu ușurință. Ei simt o bucurie interioară pentru cuvântul lui Dumnezeu, dar, atunci când ies pe ușa casei, uită totul.

Alte semințe cad pe inimi care făgăduiesc multe și trasează frumoase hărți duhovnicești, dar sunt copleșite de o mie și una din grijile acestei vieți, care îneacă răsadurile lui Dumnezeu. În cele din urmă, aceste inimi nu aduc rod.

Ne rugăm ca nimeni să nu facă parte din categoriile de mai sus. Nu, preaiubiții mei, cuvântul lui Dumnezeu trebuie să cadă pe sol bun și fertil, ca să aducă rod, rodul sfințeniei. Aceste inimi trebuie să accepte cuvântul lui Dumnezeu cu frică și smerenie, pentru ca ele să se înmulțească de treizeci, șaiszeci și o sută de ori (cf. *Matei* 13, 8-23; *Marcu* 4, 8-20).

⁴ Cf. *Ioan* 8, 42: „Zis-au lor Iisus: [...] că eu de la Dumnezeu am ieșit și am venit; că n-am venit de la Mine însumi, ci Acela m-a trimis” (n. red.).

În acest an, prin harul lui Dumnezeu avem marele prilej de a semăna cuvântul Său din Apocalipsă, care este ultima carte a Noului Testament. Ea reprezintă concluzia întregii Scripturi și îi corespunde în chip însemnat Facerii, prima carte a Bibliei.

Facerea și Apocalipsa formează o axă a căderii și mântuirii omului. Dacă Facerea face referire la istoria căderii omului, Apocalipsa se referă la istoria restaurării și a mântuirii lui. Facerea descrie crearea lumii și a omului și este ca o frumoasă dimineață a lumii create și văzute. Însă la îndemnul Diavolului, bărbatul și femeia au căzut în păcat, iar pe lângă păcat, atât moartea, cât și stricăciunea au intrat în lume. Aparent, a fost tăgăduit planul cel frumos al lui Dumnezeu de a avea aproape creația Sa, astfel încât ea să se unească cu El, să fie îndumnezeită și sfințită. Cu toate acestea, ceea ce Dumnezeu a creat nu poate fi anulat sau tăgăduit. Pentru a reînnoi zidirea văzută, iconomia lui Dumnezeu a adus întruparea celei de-a doua Persoane a Sfintei Treimi – Iisus Hristos.

Lumea nu L-a acceptat pe Iisus Hristos și L-a răstignit, însă planul de mântuire nu a fost tăgăduit. Prin moartea Sa pe Cruce, Hristos a zdrobit pe Diavolul; prin învierea Sa, moartea și stricăciunea au fost biruite. Deci Biserica, Trupul lui Hristos, continuă să călătorească prin istorie, confruntându-se cu multe necazuri, tulburări și martiraj cauzate de puterile potrivnice Domnului, cele care luptă contra Lui, răstignind Trupul lui Hristos în mod continuu. În cele din urmă, Biserica va fi victorioasă și triumfătoare, pentru că Hristos a biruit pe Diavolul, lumea și moartea. Biserica sfințește natura și o conduce către Împărăția lui Dumnezeu.

Dacă Facerea ne relatează crearea omului și căderea lui, Apocalipsa descrie în chip revelator călătoria Bisericii și a credincioșilor prin istoria creației; mai precis, renașterea, re-crearea și slava veșnică a omului și a creației celei văzute. Apocalipsa, pe care o introducem astăzi, conține întreaga taină a planului dumnezeiesc, a iconomiei dumnezeiești, de la Întruparea Cuvântului lui Dumnezeu până la A Doua Venire a lui Hristos, Ziua Judecării și venirea Împărăției lui Dumnezeu.

Să ne închipuim o vedere panoramică: taina Întrupării manifestată limpede într-o singură scenă din Apocalipsă. În capitolul al doisprezecelea citim despre femeia care ține în brațe un prunc. Înainte de a-l naște, fiara aștepta ca femeia însărcinată să nască pentru a putea prinde și devora nou-născutul. Când s-a născut copilul, femeia a fost dusă în pustiu, iar fiara a scuipat un râu de apă în care să o înece. Cu toate acestea, fiara nu atinge copilul, deoarece el se ridică la cer. Prietenii mei, aceasta este întreaga poveste a Întrupării.

Conform unuia dintre Părinții Bisericii noastre, Diavolul căuta fecioarele Vechiului Testament ca să vadă care dintre ele L-ar naște pe Mesia. Potrivit Sfântului Ignatie al Antiohiei, băiatul a scăpat atenției stăpânitorului acestei lumi (cf. *Ioan* 12, 31; 14, 30). Diavolul nu avusese știre despre nașterea Fiului lui Dumnezeu din Fecioară⁵, așa că el stătea mereu de veghe. Vedem acest lucru foarte clar în Apocalipsă. *Iar coada lui târa a treia parte din stelele cerului și le-a aruncat pe pământ. Și balaurul stătu înaintea femeii, care era să nască, pentru ca să înghită copilul, când se va naște (Apocalipsa 12, 4).*

⁵ Sfântul Ignatie al Antiohiei, *Către Efeseni*, 19, 1.

Femeia dusă de torent, gata să fie înghițită de ape, o reprezintă pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu sau Biserica. Persoana femeii are aici două dimensiuni sau două înțelesuri: Maica lui Dumnezeu și Biserica. Un înțeles este cu siguranță Biserica, deoarece Biserica este Trupul lui Hristos, trupul pe care Hristos l-a primit de la Maica Domnului⁶, *Panaghia* („Preasfânta Fecioară”)⁷. Prin urmare, Maica Domnului și Biserica reprezintă același lucru, cu două laturi sau caracteristici diferite. Biserica este prigonită, ucenicii și Maica Domnului sunt prigonți, dar copilul este răpit la cer. Cu alte cuvinte, aici avem Răstignirea, Învierea și Înălțarea Domnului. Diavolul nu se mai poate atinge de copil. Neputând să meargă în cer, Diavolul o urmărește pe femeie prin pustie. El lucrează împotriva Bisericii zi de zi, și putem vedea în această scenă partea reprezentativă a tainei sfintei iconomii a lui Dumnezeu. Scene ca aceasta sunt răspândite în întreaga Apocalipsă.

Apocalipsa se referă la statornicirea și lărgirea Împărăției lui Dumnezeu pe pământ, a Bisericii lui Hristos. Se mai referă și la desfășurarea luptei dintre Biserică (sau femeie) și fiară (sau puterile potrivnice lui Dumnezeu). Vom vedea în curând cine sunt aceste puteri. În cele din urmă, plăgile și fiara asaltează lumea necredincioasă. Biserica este biruitoare. Hristos vine și judecă lumea, Diavolul este legat, iar Împărăția lui Dumnezeu vine în splendoare strălucită. Toate acestea relevă sche-

⁶ Cea mai teologică denumire a Fecioarei – „Născătoare de Dumnezeu”.

⁷ *Panagia* (gr.) „Preasfântă” - este titlul folosit cel mai frecvent de creștinii ortodocși greci.

ma generală a Revelației și tema ei centrală, adică a Doua Venire a lui Hristos ca Judecător și Împărat, care începe și sfârșește această carte. Biserica (sau Mireasa) și Duhul (care rămâne în Biserică) vor spune: *Vino, Doamne Iisuse! Și răspunsul este: Da, vin curând! (Apocalipsa 22, 20)*. Aceste cuvinte descriu starea de așteptare, caracteristică atât Apocalipsei, cât și Bisericii.

Biserica Îl așteaptă pe Hristos. Ea Îl așteaptă ca Judecător și ca Împărat ca să distrugă tot răul și să izgonească pe Diavolul, pentru ca păcatul, corupția, stricăciunea și moartea să înceteze de-a mai fi. Vom mai observa, pe măsură ce înaintăm, utilizarea repetată a unui sistem înșeptit. Acest lucru va deveni mai evident în timpul analizei cărții. Din nou, subiectul central este lupta dintre Împărăția lui Dumnezeu și puterile potrivnice Domnului, rezultând în triumful Bisericii lui Hristos. Scopul Apocalipsei este atât pregătirea credincioșilor pentru a putea înfrunta necazurile care îi așteaptă, cât și mângâierea și întărirea lor pentru a lupta *lupta cea bună a credinței (1 Timotei 6, 12)*. Toate lucrurile relatate în aceste câteva cuvinte sunt scrise în Apocalipsă prin vedenii, chipuri (imagini) și descrieri, care constituie limbajul său simbolic.

Cu siguranță, Apocalipsa este în primul rând o carte profetică, dar profetia ei nu dezvăluie numai evenimente viitoare, ci și prezentul. Astfel, avem aici profetia în sensul său larg. Însuși Domnul nostru îl sfătuiește pe Ioan: *Scrie, deci, cele ce ai văzut și cele ce sunt și cele ce au să fie după acestea (1, 19)*. Conform tradiției creștine ortodoxe, Sfântul Ioan a fost exilat pe insula Patmos, unde se află peștera Apocalipsei. Peștera se află acolo și astăzi. Sfântul Ioan obișnuia să se roage acolo fără încetare.

Potrivit tradiției, într-o duminică (așa cum el ne relatează la începutul vedeniei sale), el a fost în *Duh (1, 10)* și a avut aceste descoperiri și vedenii pe care le-a consemnat după porunca lui Hristos: *Scrie, deci, cele ce ai văzut și cele ce sunt și cele ce au să fie după acestea (1, 19)*. Astfel, vedem că Apocalipsa este profetică.

Tocmai am menționat că profețiile, în sensul lor larg, nu se limitează doar la viitor, ci pot să conțină sau să includă și viitorul, și prezentul și chiar trecutul. Să clarificăm: atunci când o profetie se referă la viitor, se dezvăluie ceva care va avea loc în viitor și care este necunoscut ființelor create. Viitorul nu este niciodată cunoscut de o ființă creată. Profetia este un privilegiu al adevăratului Dumnezeu, este un privilegiu al adevăratei credințe ortodoxe.

O prorocie se poate referi, de asemenea, la prezent și la orice lucru sau eveniment care scapă atenției oamenilor la momentul respectiv. De exemplu, atunci când Sfântul Ioan Botezătorul a fost numit proroc, el nu prorocea viitorul, ci prezentul. Nucleul profetiei lui era următorul: „Acesta este Mesia. Iată Mielul lui Dumnezeu” (cf. *Ioan 1, 29*). Conducătorii poporului l-au întrebat pe Ioan: „Cine ești tu? Ești Mesia?” „Nu, nu sunt Mesia. Eu sunt glasul celui care strigă în pustie” (cf. *Isaia 40, 3*). Sunt aici să-L mărturisesc pe Mesia. *Cel care vine după mine, Care înainte de mine a fost și Căruia eu nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintei (Ioan 1, 27)*. Ioan Îl proroceste pe Hristos, iar Hristos este deja prezent. Trebuie spus că este mai greu a proroci prezentul, decât a proroci viitorul.

În cele din urmă, o profetie se referă și la trecut, când vorbește despre evenimente pe care ochiul uman nu le-a perceput la momentul respectiv. Crearea naturii și a

Respect pentru oameni și căți omului nu a fost văzută. Toate i s-au descoperit lui Moise pe muntele Sinai, iar ochiul lui profetic a observat trecutul. Pentru a adăuga o altă dimensiune sensului profetiei prezentate mai sus, trebuie adăugată și dimensiunea *didactică* a ei. Aceasta are rolul de a-i îndruma pe oameni, de a-i călăuzi spre căile drepte și spre pocăință, de a aduce mângâiere și încurajare celor care luptă lupta cea bună a vieții duhovnicești și așa mai departe. Deci profetia nu se limitează doar la ceea ce a avut sau va avea loc, ci servește și la îndreptarea purtării poporului lui Dumnezeu.

Acestea fiind zise, nu trebuie să vedem Apocalipsa în sensul restrâns al prorociei, ca pe o carte care ne va dezvălui viitorul. Apocalipsa ne va duce și în trecut și se va referi și la prezent. Domnul nostru a spus: *Cele ce sunt* (1, 19), adică acele lucruri care există acum, nu neapărat imaginile simbolice pe care Ioan le-a descoperit în vedenia sa. Nu, când Sfântul Ioan scrie despre Babilon, desfrânata cea mare, el se referă la Roma, o Romă care nu se mărginește doar la acea perioadă de acum două mii de ani. Ceea ce este acum și este valabil astăzi nu trebuie să ne limiteze tâlcuirea strict la fapte istorice. Astfel, ceea ce este [valabil] acum este [valabil] pentru ziua de azi dar și pentru cea de mâine.

Trebuie să înțelegem că Apocalipsa transcende trecutul, prezentul și viitorul. Acest lucru ne aduce mângâiere, ne înalță, ne restaurează, ne mustră, ne cheamă, dar, în același timp, îl vedește pe Antihrist. Și aceasta are loc tot timpul, în toate perioadele, dar mai ales în momentele în care conștiința duhovnicească este slăbănogită. Apocalipsa este o carte foarte expresivă, cu mult har negrăit, cu o mare prospețime și sensibilitate, în ciuda unor imagini înspăimântătoare. Este o adevă-

rată capodoperă a Duhului Sfânt și devine cu adevărat desfătătoare pentru persoana care poate să-i înțeleagă și să-i vadă minunile.

Apocalipsa este scrisă într-un dialect comun al erei elenistice. Gama literaturii sale este atât de interesantă, încât cărturarii străini susțin că Apocalipsa are propria sa gramatică, care îi conferă grație și finețe. Vocabularul său nu este deosebit de bogat. În acest sens, este similară cu Evanghelia Sfântului Ioan, care, deși are cel mai sărac vocabular dintre cele patru Evanghelii, se înalță în stratosfera teologiei, fiind cea mai teologică Evanghelie. Sfântul Ioan imită aici chenoza sau golirea lui Dumnezeu-Cuvântul, Care Își însușește sărăcia existenței umane.

Însuși Cuvântul lui Dumnezeu a devenit sărac, dar prin aceste cuvinte, smerite și sărăcăcioase, pe care Sfântul Ioan le folosește, se manifestă bogăția teologiei, bogăția Împărăției lui Dumnezeu. Această bogăție este atât de prisositoare, încât ea depășește și sensul cuvintelor. Este ceva atât de fantastic, atât de uimitor, încât numai persoana care se familiarizează cu Apocalipsa descoperă toate aceste elemente și minuni într-un mod ineputabil. Este o adevărată capodoperă. Are unitate, simetrie, ritm; în ciuda sărăciei lor, cuvintele ei au putere multă. Ea deține bogăție – o bogăție de culoare și tonalitate. Are și o mare varietate de subiecte, o anumită flexibilitate și vioiciune. Farmecul ei magnetizează persoana care o citește și o cercetează. Nu mai există nicio altă carte în istoria omenirii care să aibă atât de multe comentarii, scrieri și referințe precum Apocalipsa⁸.

⁸ Paradoxal, Apocalipsa a cunoscut doar câteva tâlcuiri ale Sfinților Părinți, iar în teologia de școală răsăriteană e destul de

Multe cărți au fost, sunt și vor fi scrise despre Apocalipsă. Este o mare comoară, o carte de mare adâncime, care trezește conștiința oamenilor și îi uimește prin imaginile și privesțile sale minunate. Cadrul ei central este cerul și pământul. Locul său de referință este întregul univers. Intervalul său de timp nu este limitat la istoria pământului, ci o depășește, plasându-se în istoria universală și în eternitate.

Am comite o greșală de tâlcuire, dacă ne-am dori să descifrăm Apocalipsa bazându-ne pe o anumită topografie, o geografie specifică, precum cea a Statelor Unite, a Greciei sau a Constantinopolului. Puțini depășesc tentația de a interpreta evenimentele acestei cărți prin perspectiva limitelor orașelor sau ale țărilor lor. Apocalipsa nu este o carte doar pentru greci, ruși sau americani. Este o carte universală. Scena sa este cerul și pământul. Era sa este istoria universului și eternitatea.

Prin urmare, să nu încercăm să o limităm la visele și aspirațiile noastre naționale. Aceasta este o abordare demnă de milă și reprezintă motivul pentru care toți cei care încearcă să o interpreteze în acest mod mărginit își ratează ținta. Prietenii mei, pretențiile tuturor celor care au scris cărți și comentarii în cadrul acestor limite s-au dovedit false, iar autorii lor, în mod evident, s-au

timid abordată. Tindem să credem ca pricina stă în impactul pe care-l produce în sufletul celor care o cercetează, care îndeamnă mai mult la contemplarea sau trăirea celor relatate (care lucru e și sugerat de Apocalipsă), și mai puțin la tâlcuiri de tot felul. De fapt, chiar și Părintele spune aceasta puțin mai jos. Ea însă a produs numeroase comentarii printre celelalte confesiuni „creștine” și grupări (neo)protestante, acelea ajungând astfel să rătăcească și mai mult (*n. red.*).

făcut de rușine. În istoria greacă a interpretărilor, de exemplu, Apostolos Makrakis⁹ a tâlcuit Apocalipsa în zona geografică a Greciei, având Constantinopolul ca axă. Este de la sine înțeles că, atunci când încercăm să facem tâlcuiri în funcție de evenimentele curente fiecărui secol, vom pierde din acuratețe.

La începutul secolului, Makrakis a încercat să interpreteze Apocalipsa folosind Islamul ca putere întunecată sau spirit al lui Antihrist. Nu există nicio îndoială că expansiunea Islamului este inclusă în spectrul mai larg al Apocalipsei. Cu toate acestea, nu putem spune că Apocalipsa se ocupă exclusiv de această tendință actuală. Aceasta este o greșală. Comunismul, ateismul sau materialismul nu pot fi în centrul cărții, ci sunt doar zale într-un lanț. Sunt factori importanți, incluși în această carte tocmai pentru că reprezintă sisteme cu o acoperire universală. Totuși Apocalipsa nu se limitează numai la ele. Deci să nu spunem că fiara este Comunismul sau Islamul. Sunt precursori ai fiarei, dar nu sunt fiara apocaliptică în sine.

Introducerea din Apocalipsă are scopul de a stârni interesul. Însă trebuie să fiți cu luare-aminte. Nu vă așteptați să auziți, pe parcursul tâlcuirii acestei cărți, dacă și când va avea loc Al Treilea Război Mondial, sau când va veni Antihristul, ori când va avea loc A Doua Venire a lui Hristos. Vă rog să nu vă așteptați la asemenea lucruri. Trebuie să urmăm calea dovedită a Bisericii noastre. Această cale, prietenii mei, a fost trasată de Părinți

⁹ Apostolos Makrakis (1851-1905): teolog grec, predicator, filozof, etician și scriitor. Biserica Greciei a condamnat câteva din învățăturile sale.